
Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2022:12

Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2022:84 i vilken det föreslås en ändring i 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen, som reglerar var kyrkostyrelsens ledamöter ska rösta i ärkebiskopsval. I motionen föreslås att bestämmelserna ändras så att kyrkostyrelsens ledamöter röstar i sina respektive hemstift. Utskottet ser positivt på förslag som syftar till förenkling och effektivisering. Förslaget i motionen synes även vara i linje med vad som lyfts i motivskrivningarna till bestämmelserna om biskopsval. Enligt utskottets mening torde dock detsamma kunna sägas även om andra röstningsformer, som inte belyses i motiven till motionen. Det finns även en risk med att anta bestämmelser som inte varit föremål för utredning. Utskottet anser också att det behövs fungerande rutiner om kyrkoordningen ändras på så sätt som motionärerna föreslår. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:84, punkt 1,
2. avslå motion 2022:84, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:84 av Olle Reichenberg m.fl., Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval

Kyrkomötet beslutar att

1. lydelsen i 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen ska ändras till följande: "Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i respektive hemstift".
2. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2023.

Yttrande från kyrkorättsnämnden

Kyrkorättsnämnden har yttrat sig över motion 2022:84 i Kn 2022:8y, *bilaga*.

Bakgrund

Reglerna om biskopsval återfinns i 8 kap. 7–39 a §§ kyrkoordningen. I bestämmelserna regleras också vad som särskilt gäller för val av ärkebiskop, där det av 14 § framgår vilka som har rösträtt specifikt vid ärkebiskopsval. Av andra punkten nämnda

paragraf framgår att ledamöter i kyrkostyrelsen tillhör de personer som har rösträtt. Vid förhinder för ordinarie ledamot att delta i valet har ersättare – i likhet med vad som gäller för ersättare för stiftsstyrelse- och domkapitelsledamöter – i stället rösträtt (se KsSkr 2002:10 s. 37). Av 27 § första stycket 1–2 framgår att kyrkostyrelsen samlas tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift för att avge sina röster, med stiftsstyrelsens ordförande som valförrättare.

Före år 2000 hade ordinarie ledamöter i Svenska kyrkans centralstyrelse rösträtt vid ärkebiskopsval (kyrkolagen (1992:300) 45 kap. 3 § andra stycket). Om ledamöterna inte ingick i någon annan valkorporation skulle de delta i ärkebiskopsvalet i det kontrakt där Uppsala domkyrka är belägen (16 § andra stycket). Tidpunkt för val av ärkebiskop bestämdes av regeringen (12 § första stycket). Efter valet var det regeringen som utnämnde ärkebiskop bland de tre kandidater som fått flest röster (2 kap. 4 §).

Enligt det förslag till kyrkoordning som Centralstyrelsen lade fram till kyrkomötet 1999 skulle kyrkostyrelsen – efter relationsändringen – utse ärkebiskop bland de tre kandidater som fått flest röster i valet. Mot den bakgrunden togs rösträtten för kyrkostyrelsens ledamöter bort. Vid 1999 års kyrkomöte fann andra kyrkolagsutskottet dock att en modell med direktval av biskop var att föredra framför den modell som föreslagits av centralstyrelsen (2KL 1999:1 s. 108). Kyrkomötet beslutade enligt kyrkolagsutskottets förslag, vilket medförde att kyrkostyrelsens roll i samband med ärkebiskopsval förändrades, dock utan att frågan om rösträtt för kyrkostyrelsens ledamöter – såvitt framgår av utskottsbetänkandet – uppmärksammades. I stället lade kyrkostyrelsen till kyrkomötet 2002 fram det förslag till reglering som än idag gäller, som innebär att kyrkostyrelsens ledamöter har rösträtt vid val av ärkebiskop. Samtidigt föreslogs även – utan närmare motivering – det tillägg i 8 kap. 27 § som reglerar var kyrkostyrelsens ledamöter ska rösta (KsSkr 2002:10).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:84.

Utskottet ser i grunden positivt på förslag som syftar till förenkling och effektivisering, vilket förefaller vara intentionen med förslaget i motion 2022:84. Som kyrkorättsnämnden lyfter i sitt yttrande synes förslaget i motionen även vara i linje med vad som lyfts i motivskrivningarna till bestämmelserna om biskopsval. Enligt utskottets mening torde dock detsamma kunna sägas även om andra röstningsformer. Utskottet anser att sådana alternativa sätt inte belyses i motiven till motionen. I utskottets överläggningar uppmärksammades bestämmelserna som ger stiftsstyrelsen mandat att bestämma ordningen för biskopsval, vilket i Visby stift hanterats på ett sätt som skulle kunna övervägas också vid val av ärkebiskop. Det finns även en risk med att anta bestämmelser som inte varit föremål för utredning. Som framhålls av kyrkorättsnämnden behövs fungerande rutiner om kyrkoordningen ändras på så sätt som motionärerna föreslår. Utskottet ser att en utredning i frågan skulle kunna belysa och beakta det ovan nämnda. Utskottet konstaterar dock att det måste finnas en proportionalitet mellan den eventuella nyttan av ett utredningsuppdrag och vad ett sådant uppdrag kostar. Mot bakgrund av det ekonomiska läget i Svenska kyrkan och att ärkebiskopsval förekommer tämligen sällan, bedömer utskottet att det i nuläget inte är adekvat att ge kyrkostyrelsen ett utredningsuppdrag att se över regleringen om kyrkostyrelsens deltagande vid ärkebiskopsval.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser utskottet att motion 2022:84 ska avslås.

O 2022:12

Uppsala den 7 oktober 2022

På organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Kajsa Walleng, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Ulf Bjereld, Jenny Thor, Carl Johan Karlsson, Inga-Lill Röhr, Per Lindberg, Sven Gunnar Persson, Håkan Widepalm, Elisabeth Kullenberg, Petter Nilsson, Mats Berglund, Carin Åblad Lundström, Irene Oskarsson, Olov Lindquist och Anette Nordgren.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Solveig Oskarsson, Roberth Krantz, Sebastian Ekeröth Clausson, Victor Ramström, Johanna Öhman, Roger Larsson, Anna-Karin Andersson, Eva-Lena Fungmark, Hanna Hesser Nordin, Robert Fredriksson, Lars B Andersson, Ann-Marie Strömberg och Maria Andersson.

Biskoparna Karin Johannesson och Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:8y

Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval

Kyrkorättsnämndens yttrande över motion 2022:84 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval

I motion 2022:84 konstateras bland annat följande. Under våren valde Svenska kyrkan en ny ärkebiskop genom ett nomineringsval och ytterligare två valomgångar. I 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen står följande: ”Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift.” Denna bestämmelse innebär att kyrkostyrelsens 15 ledamöter vid tre tillfällen ska resa till Uppsala för att avlägga sina röster. För många ledamöter innebär det långa resor för att delta vid en procedur som normalt inte tar längre tid än en timme. Kyrkoordningen bör därför ändras, så att kyrkostyrelsens ledamöter i stället röstar i sina hemstift tillsammans med de röstberättigade i stiftsstyrelser och domkapitel. Mot bakgrund av detta föreslås kyrkomötet besluta att

1. lydelsen i 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen ska ändras till följande: ”Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i respektive hemstift”,
2. ändringen träder i kraft den 1 januari 2023.

I sitt yttrande 2018:2y gjorde kyrkorättsnämnden följande påpekanden om vad som ur formell synvinkel behöver gälla när beslut om ändringar i kyrkoordningen ska fattas.

Det finns en reguljär uppställning av förslag till ändringar i kyrkoordningen. I en ingress anges alla ändringsförslag. Därefter följer kyrkoordningstexten med de stycken där ändringar föreslås skrivna i två spalter och med direkta ändringar skrivna med kursiv. Slutligen finns en avslutning där tid för ikraftträdande och eventuella införandebestämmelser i övrigt anges. En standardiserad uppställning av detta slag bidrar till att skapa klarhet om ett förslags och ett besluts innehåll. Även om detta blir av större betydelse vid mer omfattande ändringar är det av värde att alltid följa samma mall.

Kyrkorättsnämnden konstaterar att beslutsförslaget i den aktuella motionen inte följer ovannämnda mall samt att det saknas uppgift om behovet av övergångsbestämmelser, vilket kyrkorättsnämnden ser som en brist.

I yttrandena 2018:2y samt 2021:4y menade kyrkorättsnämnden vidare att ändringar i kyrkoordningen som inte är rent triviala men rör frågor av principiell betydelse behöver beredas på ett sådant sätt att olika konsekvenser blir väl belysta. Det är inte givet på förhand vad detta ska betyda i fråga om ett visst förslag. Med rent triviala ändringar avses primärt rättelser och liknande som inte innebär någon egentlig saklig förändring. Ändringar av principiell betydelse är regelmässigt föremål för utredning och därtill en sådan bredare granskning som en remissbehandling medför.

Kyrkorättsnämnden konstaterar att det i motion 2022:84 framlagda förslaget inte har varit föremål för utredning och en sådan bredare granskning som en remissbehandling medför. Detta ser kyrkorättsnämnden som en brist.

Av Nivåutredningens betänkande *Arbetet på olika kyrkliga nivåer*, Svenska kyrkans utredningar 1998:3 s. 174, framgår att det har bedömts viktigt att de röstande kommer samman för att avge sina röster och då ges tillfälle att utbyta synpunkter och argument som rör biskopskandidaterna. Ett sådant röstningsförfarande som föreslås i motion 2022:84 medför utifrån kyrkorättsnämndens bedömning inte att dessa möjligheter uteblir. I kyrkostyrelsens skrivelse 2002:10, Ändringar i kyrkoordningen, föreslogs att kyrkostyrelsens ledamöter skulle få rösträtt vid val av ärkebiskop samt att kyrkostyrelsens ledamöter skulle delta och avge sina röster tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift. Inga överväganden synes ha gjorts beträffande alternativa möjligheter eller orter för kyrkostyrelsens ledamöters avgivande av röster.

Kyrkorättsnämnden konstaterar att den i motionen föreslagna kyrkoordningsändringen innehåller ordet *hemstift*, som inte förekommer någon annanstans i kyrkoordningen. För att vara konsekvent gällande språkbruk och använda etablerade formuleringar föreslår kyrkorättsnämnden följande lydelse, för det fall att motionens förslag vinner bifall:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

27 §

För att avge sina röster samlas de röstberättigade enligt följande:

1. Stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter samlas med stiftsstyrelsens ordförande som valförrättare.

2. Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i *Uppsala stift*.
2. Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i *det stift där respektive kyrkostyrelseledamot är kyrkobokförd*.

3. Övriga röstberättigade inom de områden som stiftsstyrelsen har beslutat samlas med en av stiftsstyrelsen utsedd präst som valförrättare. Valförrättaren ska vara en präst från det av stiftsstyrelsen beslutade området.

Stiftsstyrelsen i Visby stift beslutar hur präster, diakoner och elektorer i Svenska kyrkan i utlandet ska utöva sin rösträtt.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

Kyrkorättsnämnden vill också påtala behovet av fungerande rutiner om ovannämnda ordning införs. Det är av avgörande vikt att både den röstberättigade ledamoten och den valförrättare som berörs känner till varandra och att rätt information, så som kallelser till valtillfällena, därmed kan delges den röstberättigade i rätt tid. Enligt 8 kap. 15 § kyrkoordningen ska stiftsstyrelsen upprätta en röstlängd som visar vilka präster och diakoner som har rösträtt i biskopsval och ärkebiskopsval. Röstlängden anses konstituerande för prästernas och diakonernas rösträtt. Bara de präster och diakoner som finns upptagna i röstlängden får således rösta i valet. Ingen reglering gällande röstlängd för övriga röstberättigade finns i kyrkoordningen. Detta medför att rösträtt föreligger för övriga röstberättigade oaktat vad som står i röstlängden. Det

torde dock vara en etablerad rutin att en förteckning upprättas över samtliga röstberättigade i respektive stift, för att enkelt kunna kontrollera rösträtt och pricka av de röstberättigade när de avger sina röster vid valtillfällena. Valförrättaren behöver således känna till om någon ledamot från kyrkostyrelsen väntas avge sin röst tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i det aktuella stiftet. Enligt 8 kap. 29 § kyrkoordningen ska den som har rösträtt under flera av punkterna 13–14 a §§ meddela valförrättarna på vilket ställe han eller hon kommer att lämna sin röst. På motsvarande sätt kunde kyrkostyrelsens ledamöter förpliktas att meddela valförrättaren i sitt stift att ledamoten kommer att lämna sin röst där. Det kan inte alltid förutsättas vara känt hos stiftens valförrättare och kanslier vilka av kyrkostyrelsens ledamöter som är kyrkobokförda inom stiftet och således ska kallas att rösta i respektive stift. Vid händelse av ordinarie ledamots förhinder har dessutom ersättaren rösträtt. Den ersättare som, kanske med kort varsel, ska inkallas att rösta behöver få rätt information samtidigt som berörd valförrättare och dennes kansli behöver informeras. Inte sällan torde det beröra olika stift, då kyrkostyrelsens ledamöter och ersättare är kyrkobokförda på olika håll i landet. Kyrkorättsnämnden ser i detta sammanhang en viss risk för oklarheter kring ersättarnas eventuella rösträtter, eftersom de inte kan ha direkt kännedom om den ordinarie ledamoten samtidigt går och röstar med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i det stift där ledamoten är kyrkobokförd. Denna risk torde vara liten, men behöver ändå beaktas om kyrkostyrelsens röster ska kunna avges och tas emot på olika håll i landet.

Utöver dessa påpekanden har kyrkorättsnämnden utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen.

Uppsala den 2 september 2022

På kyrkorättsnämndens vägnar

Roberth Krantz, ordförande

Heidi Stenberg, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz, ordförande, Anna-Lena Järvstrand, Charlotta Lind, Mats Törnered, Margareta Nisser-Larsson, Mattias Benke, Margareta Andersson, Sten Janson och biskop Susanne Rappmann.